

Satiry žáků písařské školy, rady otců synům a učitele žákům

Komentář k ukázce 1

Úryvek je kritikou studentova chování, zejména jeho nevázaného způsobu života.

Ukázka 1

Nezvedený žák

Bylo mi řečeno, že opouštíš písařství a potuluješ se, jsi tanečníkem.
Chodíš z ulice do ulice, do všech, zapáchajících pivem, a dopouštíš se nepřístojností.
Pivo odpuzuje lidi a působí, že tvá duše jest pomatena,
jsi jako nalomené veslo v lodi, které jest neposlušné na všechny strany,
jsi jako kaple, postrádající svého boha,
jako dům, postrádající chleba.
Přistihuji tě lezoucího na zdi, a strhujícího štítky.
Lidé prchají před tebou, protože jim uštěďuješ rány.
Kéž bys věděl, že víno je ohavnost, kéž bys přestal s likéry!
Kéž bys netiskl džbánky na svou hrud', a zapomněl na pivo!

.....

Sedíš s dívkou, natřen vonným olejem,
tvůj květinový věnec jest na tvém hrdle
a bubnuješ na své břicho.
Vrávoráš, padáš na břicho, jsi zamazán kalem...

Otázky k textu

- Co konkrétního vytýká neznámý autor studentovi?
- Jaká přirovnání se objevují v textu?

Komentář k ukázce 2

V papýrech jsou obsaženy také dopisy otců synům, v nichž se setkáme s radami podobnými těm dnešním.

Ukázka

„Poslal jsem tě do školy, abys byl vychován a vzdělán k písařskému vznášejícímu úřadu. Vylíčil jsem ti úděl písaře, je-li svědomitý. Buď i ty na svém místě svědomitý. Před tvými soudruhy leží již knihy. Chop se i ty svých šatů a ohlédni se po svých sandálech. Přines horlivě svůj deník a nebuď líný ukládati zlatá zrnka do pokladničky. Buď pilný v čtení knih a v řešení početných úkolů! Máš-li mlčet, nevydej ani hlásku! Buď příjemný ve své řeči! Neumdlévej ve své práci! Nezahálej, je to škodlivé tvému tělu! Vnikej do způsobu myšlení svého učitele a naslouchej jeho výkladům!“

„Písaři, nebuď líný: budeš-li líný, napravím tě jak se patří! Neoddávej se pošetilým zábavám, sice skončíš bez úspěchu! Piš svou rukou, čti svými ústy a rad se s tím, kdo zná víc než ty! Připrav se pro úřad hodnostáře, a až nabudeš věku, dosáhneš ho. Šťastný je písař, který je obeznámen s prací každého úřadu. Pracuj každý den zdatně, a pak práci ovládneš. Nepromarni ani jediného dne zahálkou, sice budeš bit, neboť ucho jinocha je na zádech: je poslušný, je-li bit.“

Otázky k textu

- Pojmenuj vlastnosti, které by měl mít písař.
- Čeho se má písař vyvarovat?

Komentář k ukázce 3

V následující ukázce autor radí, čeho si má člověk v životě vážit a jak se má chovat.

Ukázka

Jak se má chovati vzdělaný člověk

Važ si života, je to dar od boha!

„Nevíme, jaký bude náš zítřejší den, nevíme, kdy přijde smrt. Moudrý člověk prosí proto jen o to, aby jeho příští den byl dobrý. Toužíš-li po víně, nepij až do opojení! Přeješ-li si pokrmu, nepřejídej se! Toužíš-li příliš po ženě, obyčejně nepřichází. Víno, žena a pokrm trápívá srdce lidí. Kdo je oloupen o něco z toho, stává se zlým ve svém srdci. Vážnosti zasluhuje ten, který snáší tento nedostatek bez nářku. Lepší jest krátký den šlechetného než dlouhý věk nesprávně žijícího člověka. Život mine tak rychle, že ho nelze ani poznati; než dospěje k plné radosti, uplynuly už dvě jeho třetiny. Deset let stráví člověk jako děcko, které nerozezná půvaby života. Další desíť let se zaměstnává naukou o životě. Potom stráví člověk dvacet let, aby získal majetek a byl z něho živ. V dalších desíť letech vypěje zkušeností jeho rozum. Zbývajících let do věku šedesáti, které **Thot** předepsal zbožnému člověku, se dožije jen ten, komu bůh žehná a komu je osud přízniv.

Ani nešlechetníku ani zbožnému člověku se nepodaří prodloužit věk, který mu byl určen, a není také člověka, který by se vrátil k životu tím, že jiný člověk život ztratí. I kdyby tvé modlitby o prodloužení života stoupaly až do nebe, není nikoho, kdo by tě vyslyšel. A proto dobrý člověk koná dobrodiní ve dnech svého života a myslí pak na smrt beze strachu. Kdo vyšel ze země, zase se do ní vrací – a bůh mu přináší svítilnu a tuky neboť dává tomu, kdo dával jemu. Kdo má na mysli boha a jeho moc, koná na světě to, co si bůh přeje, a bůh povznáší jeho srdce ve dnech, kdy potřebuje božího milosrdenství. Dobrý osud a štěstí přicházejí k člověku, nařídil to bůh. I rozvaha, soudnost a rozum jsou z rukou boha.“

Návod, jak si zjednáš klid.

„Je ke chvále moudrého člověka, je-li mírný v každém duševním projevu. Tvůj hlas nemá býti hrubý; nemluv celou silou svého jazyka, neboť křik působí v těle zhoubně jako nemoc! Naslouchej horlivě a netaž se hloupě. Neodhaluj druhému člověku svá tajemství! Neraď hloupému; taková rada zaniká jako vítr! Nežeň se vůbec do udílení rad, když nejsi o to žádán!

Neodpovídej rychle; kdo rychle mluví, mluví chybně! Nebuď krutý k tomu, kdo je krutý, a čekej, až přijde den, jako ten, kdo má veslo, vesluje teprve tehdy, když je čas veslovati! Neposlouchej řeči slabomyslného a nerozhoduj se podle nářku hlupákov! Neutiskuj prosebníka, ale neměj milosrdenství se špatným člověkem, který se dopustil zločinu, i když běduje, jako nechválíš osla, nesoucího náklad, protože funí.

Lepší je úděl toho, kdo mlčí, než toho, kdo jásá. Urážku slyší, kdo se zlobí, a směje se jí, kdo rád žertuje. Lepší je žehnati jinému než zlo činiti tomu, kdo ti ublížil. Moudrý člověk potřebuje klidu ke svému uspokojení. Klidné mysli je třeba v boji i v zábavě. I chrám, není-li v něm klidu, je bohy opuštěn. Moudrý člověk zasluhuje za svůj klid chválu, která je odměnou za jeho mírnost a dodává krásy konci jeho života. Kdo se oddává násilnictví, jde zlé smrti vstříc. Zlý člověk, je-li klidný, je jako krokodýl v řece; klid zlého muže je těžký jako olovo. Klid moudrého člověka je božím darem.“

Čeho by ses měl vystříhati.

„Nebud' břicháčem a neoddávej se prostopášnosti. Vykrměný býk je hoden porážky, a pták, který se slepě snáší na tučnou rybu, aby si naplnil břicho, bývá snadno chycen. Kdo se příliš sytí, toho zchvátí nemoc. Moudrý člověk zachovává mírnost.

Nebud' nenasytý v zisku, aby tvé jméno nebudilo hnus! Stříbro je léčka, kterou bůh zaslal na zemi hanebníkovi, aby měl neustálou starost; dobrému člověku je však dává, aby zapudil starost z jeho srdce. Dostane-li se ti hojného majetku, přispěj, aby v tvém městě nebylo nouze. Kdo má rád bližního, nachází všude kolem sebe rodinu. Smrt zlého člověka je svátkem pro pozůstalé.

Nezlob se, aby se bůh nezlobil na tebe; kdo se vymaňuje ze svého hněvu, uniká božímu hněvu. Nedávej se zmáhati starostmi, abys neupadl do zmatku; v bídě povznáší bůh srdce moudrého člověka.

Nepropadej beznadějnému zármutku; tím si přivoláváš smrt!“

Co máš činiti, abys předešel nemoci.

„Neměj v nevážnosti maličkosti, abys jimi netrpěl. Neměj v nevážnosti malou nemoc, pro niž je lék, a užívej léku, neboť koho nemoc překonává den po dni, těžko se jí zbaví. I malý rejsek zasazuje zuřivé rány, i malý skarab je velký svou tajemnou podstatou; i malý had má jed; malý zločin je cestou k velkému. Četné jsou maličkosti, kterých je nutno se báti, a málo je velikosti, zasluhující obdivu.“

Otázky k textu

- Do jakých fází rozděluje autor život člověka?
- Jak se má člověk chovat k majetku?
- Jaké vlastnosti autor u moudrého člověka vyzdvihuje?
- Jaké zásady má člověk dodržovat při komunikaci?

Komentář k dílu

Z 13. – 12. století př. n. l. se zachovalo množství papyrů, jež obsahovaly školní úlohy písarské školy. Povolání písáře bylo v Egyptě velmi ceněno. Písáři pořizovali úřední a účetní záznamy a opisovali knihy mrtvých. K psaní na papyrové svitky užívali červenou a černou barvou. Celkem je známo asi šest tisíc znaků, z nich písáři stačilo ovládat přibližně tisíc hieroglyfů.

Zajímavosti

Víte, že nejdelší dosud nalezený papyrový svitek měří 40,5 metru?

Použitá literatura

Dorazil, Otakar: *Poklady starověkého písemnictví*, nakl. Josef Hokr, Praha 1947.

